

De Magdalenasteenweg doorkruist het dorp en ontvangt veel doorgaand verkeer.

Het oude centrum van Muizen, in het stedelijk randgebied van Mechelen, is wat ingedommeld en ondergaat de druk van de mobiliteitsassen in de buurt. Samen met de Muizenaar werkt het bestuur aan een toekomstvisie om het dorp levendiger te maken en de mobiliteit met gerichte ingrepen te verbeteren. De uitkomst is een methodiek waarmee de Stad straks ook in andere deelgemeenten aan de slag kan.

Dorpskern in verstedelijkt gebied

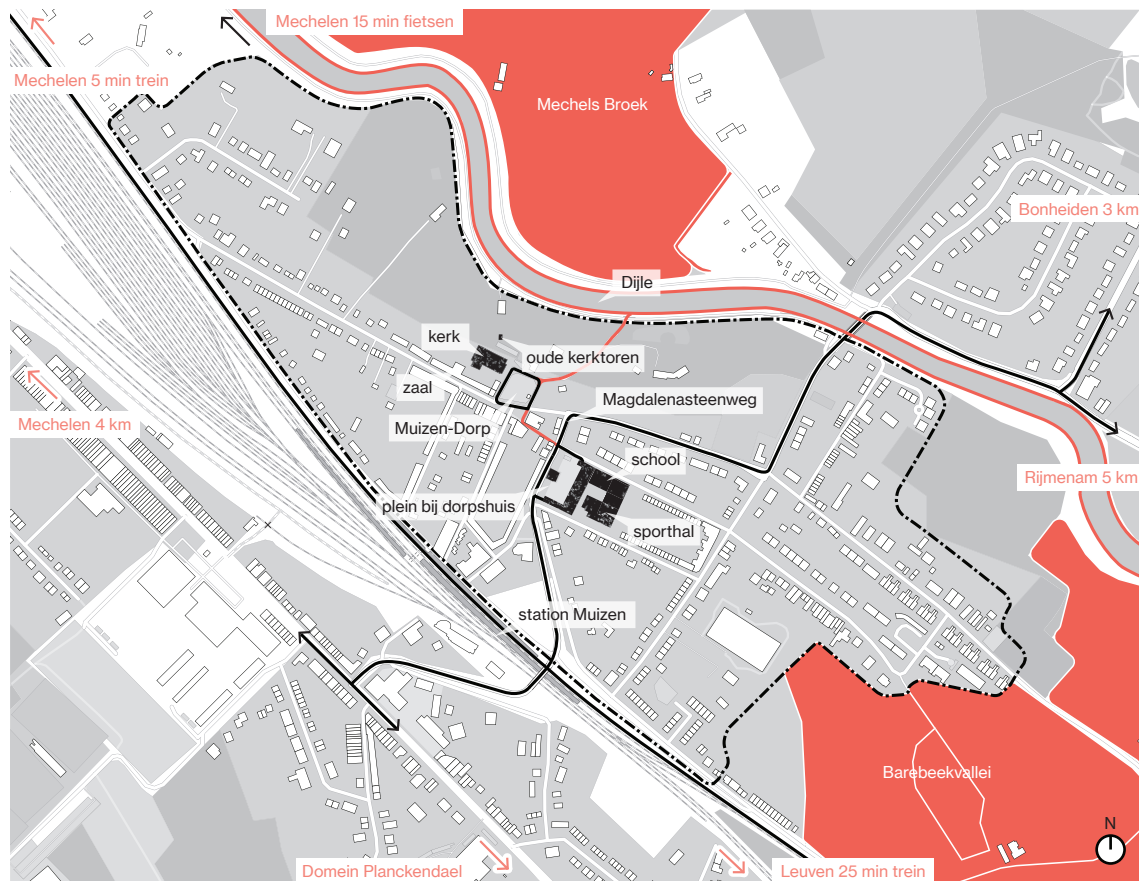
Muizen is een deelgemeente ten zuidoosten van de stad Mechelen, bekend van de natuurgebieden Mechels Broek, de Barebeekvallei en niet het minst Domein Planckendael. Door de deelgemeente, die ondanks het vele groen toch al erg verstedelijkt is, loopt een hele rist infrastructuurassen: het kanaal Leuven-Dijle, de Leuvensesteenweg, de spoorlijn Mechelen-Leuven en de Dijle. Het onderzoeksgebied voor de Leefbuurt bestrijkt het vroegere gelijknamige dorp in het noordelijke deel van Muizen, ingesloten tussen Dijle en spoorweg, met station Muizen op loopafstand. Dit deel van Muizen is zich de afgelopen decennia steeds meer op het centrum van Mechelen gaan richten. De toename van activiteiten buiten het dorp heeft het gemeenschapsgevoel in Muizen met de jaren doen afnemen. Dit heeft zijn weerslag op de publieke ruimte en het openbare leven in het dorp. Ooit werd Muizen om zijn bruisende gemeenschapsleven 'Klein Parijs' genoemd, maar na de Tweede Wereldoorlog is het langzaam ingedommeld. De directe omgeving is wel erg groen, maar er ontbreekt een directe relatie: de groenstrook langs de Dijle is ontoegankelijk en privaat, en de grotere groengebieden zijn vanuit het dorpscentrum niet zichtbaar. Omdat er geen enkele beperking op parkeren geldt, voelt het dorp de parkeerdruk van treinpendelaars. De dorpskern is sterk verstedend en gericht op doorgaand autoverkeer. De Magdalenasteenweg, die het dorp doorkruist, vormt een belangrijke verbinding voor Bonheiden en Rijmenam met de Leuvensesteenweg. Tijdens de spitsuren veroorzaakt de verkeersdruk er conflicten met voetgangers en fietsers. Dwars daarop ligt de Sint-Lambertuslaan,

een as die een aantal belangrijke plekken op de mentale kaart van de Muizenaar verbindt, zoals het plein Muizen-Dorp aan de kerk – nu gebruikt als parkeerterrein – en het verhoogde dorpsplein tussen het dorps huis en de lagere school. Het ontwerp van dit in 2009 heraangelegde, maar volledig verharde plein is veel Muizenaars een doorn in het oog. De voorstellen van bewoners in het kader van het initiatief De Grond Der Dingen om het plein opnieuw onder handen te nemen, vormden voor het stadsbestuur dan ook de aanleiding om een bredere visie te ontwikkelen om de leefkwaliteit in de dorpskern van Muizen te verhogen.

Nieuw leven in het dorps hart

Met een duidelijke visie en gerichte ingrepen kan dit deel van Muizen opnieuw een gezellig, authentiek en toekomstbestendig dorp worden. Het stadsbestuur wil dan ook inzetten op het versterken van de sociale cohesie, het herstellen van de verbinding met de open ruimte en een gezonde publieke ruimte op maat van de actieve weggebruiker. Het inclusieve 8-80-principe indachtig – het principe dat zowel iemand van acht als iemand van tachtig straten en plekken zelfstandig moet kunnen gebruiken –, is er vraag naar meer ontmoetingsplaatsen en speelzones in het centrum. Er zijn zowel infrastructuur- als beleidsmaatregelen nodig om het parkeren beter te organiseren. De impact van het doorgaand verkeer moet zoveel mogelijk beperkt worden, met extra aandacht voor de oversteekbaarheid en de veiligheid voor fietsers en voetgangers, maar mobiliteitsproblemen oplossen is maar een deel van de opgave. De stad wil met de ontwikkeling van groene vingers vanuit de valleigebieden een robuust groen-blauw netwerk tot stand brengen dat bijdraagt aan biodiversiteit, waterberging en -zuivering en dat de hittestress vermindert. Betekenisvolle historische plekken, zoals de oude kerktoren, maar ook de voormalige herberg en het oud gemeentehuis (nu dorps huis), moeten opnieuw goed met elkaar worden verbonden via een traag netwerk. Ook de potentie van een zachte connectie tussen de schilderachtige Dijleberg en het station moet beter uitgespeeld

- projectgebied
- belangrijke groene ruimte
- trage weg
- belangrijke gebouwen
- belangrijke as

Het verhoogde dorpsplein tussen het dorpshuis en de school werd in 2009 aangelegd.

Het plein Muizen-Dorp aan de kerk wordt vandaag vooral gebruikt als parking.

Het smalle Ruggebroodstraatje verbindt het plein Muizen-Dorp met het verhoogde dorpsplein.

worden. Omdat er op korte termijn geen middelen beschikbaar zijn om de dorpskern opnieuw aan te leggen, wenst het bestuur in de eerste plaats een globale visie uit te werken die de ruggengraat kan vormen voor een gefaseerde transformatie. Deze ambitieuze ruimtelijke ontwikkelingsstrategie moet ertoe leiden dat alle kleine en grote toekomstige projecten in het werkingsgebied binnen deze visie passen en zo bijdragen aan de realisatie ervan. Daarnaast wordt al een schetsontwerp opgemaakt voor de herinrichting van het dorpshart, gevormd door de twee pleinen en het Ruggebroodstraatje dat beide verbindt. Door middel van een participatief kunstproject komt er alvast een eerste tastbare realisatie in het dorpshart.

Ruimtelijke toekomstperspectieven als discussiemiddel

Om tot een integrale toekomstvisie voor Leefbuurt Muizen te komen hanteert laureaat Voids urbanism een overtuigende en methodische werkwijze. Op basis van de drie belangrijkste kwaliteiten van Muizen definieert het ontwerpteam drie zogenaamde ruimtelijke dragers voor de toekomstvisie. Dat zijn de Dijle en het aanliggende landschap, de 'leefstraten' in het hart van het dorp en het spoor met station. Voor elk van deze drie dragers werd een eerste perspectief opgemaakt vanaf het plein Muizen-dorp. Elk perspectief toont de situatie zoals ze nu is, hoe ze morgen zou kunnen zijn, en dan nog

Plein Muizen-dorp NU.

Plein Muizen-dorp MORGEN: quick wins verbeteren de zichtbaarheid van de Dijleberg.

De toename van activiteiten buiten het dorp heeft het gemeenschapsgevoel in Muizen met de jaren doen afnemen.

eens in de verdere toekomst. Voor elk van de drie gezichtspunten, en voor elke tijdsdimensie, wordt concreet verbeeld hoe de leefkwaliteit kan verbeteren. Het team maakte de drie perspectieven ook met het doel een debat met bewoners uit te lokken over welke van die ruimtes voorrang moeten krijgen. Ligt de prioriteit bij het plein zelf dat omgevormd kan worden tot een park-plein als poort naar de Dijle? Of moet de aandacht vooral gaan naar de herinrichting van de as Sint-Lambertusstraat en het Ruggebroodstraatje op maat van de zachte weggebruiker? Of kan het station van Muizen een meer centralere rol spelen door een heraanleg van de August Lenaertsstraat? Aan deze drie dragers koppelt het team een keuzematrix in vier thema's: mobiliteit en parkeren, beleving, sociaal en groen. Circulatiemaatregelen, terrasuitbreidingen, een dorpspodium of tegeltuintjes zijn enkele van de mogelijkheden. Omdat er niet overal op alles tegelijk kan worden ingezet, dienen de perspectieven als startpunt voor een gesprek met alle belanghebbenden. Aan de hand van de beelden verkennen ze de gewenste toekomst van Muizen gezamenlijk en leggen ze vast wat er eerst moet gebeuren. Een intensief participatief proces moet leiden tot een raamwerk dat met verschillende instrumenten kan worden uitgevoerd: quick wins, beleidsmaatregelen en concrete ruimtelijke ingrepen op langere termijn. Deze benadering sluit goed aan bij de vraag van het bestuur om een dialoog te voeren over de toekomst van Muizen voordat er concrete ingrepen op concrete locaties gebeuren. Bovendien kan de stad met deze methodiek ook in andere deelgemeenten aan de slag.

Een kunstproject maakt de toekomstvisie tastbaar

Mechelen heeft al behoorlijk wat ervaring met vooruitstrevende herinrichtingsprojecten in de publieke ruimte. De stad is de laatste decennia enorm veranderd. Er zijn heel wat belangrijke straten en pleinen heraangelegd en zo ontstonden er ook nieuwe, bruisende plekken. In het kader van het ruimere onthardingsplan van Mechelen 'Re-move' werden ook al concrete onthardingsprojecten gepland nabij de oude dorpskern van Muizen: in de Muizenhoekstraat en de wijk Ter Donck. Voor dit proefproject in het programma 'Vlaanderen Breekt Uit!' werden de locaties gekozen op basis van hun representativiteit en waarde voor de rest van Vlaanderen. In tegenstelling tot veel andere onthardingsplekken vertrok de Stad hier niet van een vraag van de bewoners. Dit had wel een negatief effect op de uitvoering van de projecten. De overwegend oudere bewoners uitten kritiek op de plannen. Er zou enkel aan de wegenis en niet aan de riolering worden gewerkt en het ruimtelijk kader voor inspraak was onvoldoende scherp omlijnd. De mensen hadden te weinig informatie gekregen over de reden van de ingrepen en het maatschappelijk belang ervan. Met Leefbuurten gooit de opdrachtgever de participatie daarom over een andere boeg. Mechelen tekende in op de oproep van Kunst In Opdracht, een initiatief van het Departement Cultuur van de Vlaamse overheid. Met de subsidie van Kunst in Opdracht komt er ruimte voor samenwerking met een professionele kunstenaar en de realisatie van locatie- en situatiespecifieke

Plein Muizen-dorp LATER: een park-plein als poort naar de Dijle. (Voids Urbanism)

Het stadsbestuur wil inzetten op het versterken van de sociale cohesie, het herstellen van de verbinding met de open ruimte en een gezonde publieke ruimte op maat van de actieve weggebruiker.

kunstwerken in de publieke ruimte. Met dit project wil de Stad meer nadruk leggen op een beter en interactiever procesverloop om tot een masterplan te komen, in plaats van zich alleen toe te spitsen op het eindresultaat. Met ondersteuning van een artistiek bemiddelaar zal een nog te aan te duiden kunstenaar de dialoog op gang brengen en het Leefbuurtconcept tastbaar maken voor en met bewoners. Tijdens een eerste intensieve fase hebben er ontmoetingen plaats met bewoners, lokale sociaal-culturele initiatieven en de Stad om een overzicht op te maken van behoeften, zorgen en verlangens. Het doel is concrete betekenissen en mogelijkheden te

verkennen tussen visie en realiteit, de verbeelding te prikkelen en kritische reflectie aan te scherpen. Interventies van kunstenaars kunnen helpen het alledaagse leven te ontrafelen, met aan de ene kant het harmonieuze beeld dat in ons hoofd zit en aan de andere kant de eisen die de huidige maatschappij stelt. Het kunstproject maakt geen deel uit van het Leefbuurttraject, maar kan wel bijdragen aan de toekomstvisie die het ontwerpteam gelijktijdig ontwikkelt. Het resulteert in een concrete ingreep in het openbaar domein, een interventie die het potentieel van de toekomstige Leefbuurt op korte termijn al op artistieke wijze kan verbeelden.

Opdrachtgever
Stadsbestuur Mechelen

Budget
Deelopdracht 1:
Masterplan met toekomstvisie en ruimtelijke ontwikkelingsstrategie (vast)
€50.000 excl. btw

Deelopdracht 2:
Supervisie bij de realisatie van het masterplan (voorwaardelijk) aan uurtarief

Uitgenodigde bureaus
TV Overal Architectuur, TAK.landschaps-architecten en Tweeperenboom
TV Metapolis en MADE i.s.m. Corridor en Suunta

Vitibuck i.s.m. Witteveen + Bos en Janneke Derksen
Voids urbanism i.s.m. OTO landscape architects en Endeavour

Laureaat
Voids urbanism i.s.m. OTO landscape architects en Endeavour